

Stratégiai autonómia vagy szabadkereskedelem?

Dr. Navracsics Tibor

A koronavírus-járvány legújabb szakaszában az éppen akadozó vakcinaszállítások okozzák a legtöbb fejtörést az uniós intézmények vezetőinek. A késedelem jelentősen gyengíti az Európai Unió válságkezelő képességének hitelességét, ugyanakkor a rendelkezésre álló eszközök szemben állnak az európai integráció eddigi kereskedelempolitikai filozófiájával. A helyzet éleződésével egyre súlyosabbá válik a dilemma is: szabadkereskedelem vagy protekcionizmus a járható út a helyzet megoldásában?

Az európaiak megszokták, hogy ha az interneten keresnek, akkor az amerikai Google-t használják. A szintén amerikai Youtube-on töltik szabadidejük jelentős részét, vagy éppen a szintén amerikai Netflix-szel mulatják az időt. Ha zenét akarnak hallgatni az amerikai Spotify-hoz fordulnak, ha a közösségi média áldásait akarják élvezni, akkor az amerikai Facebook vagy Instagram, esetleg a kínai TikTok áll rendelkezésre. Teszik mindezt amerikai Apple, dél-koreai Samsung, vagy éppen kínai Huawei vagy Xiaomi készüléken.

Bár az előzőekben csak a digitális média világából hoztam példákat, az élet minden területén igaz a megállapítás: ma az Európai Unió hétköznapi élete jelentős mértékben Európán kívülről származó importtermékeken alapul. Ez a tény azonban egészen az elmúlt évekig nem számított veszélyforrásnak. Az Európai Unió – az Amerikai Egyesült Államokkal együtt – a globális szabadkereskedelem bajnokaként jelent meg a világ más régiói előtt. Ahogyan az egységes belső piac kiépítése során nemcsak a vámokat és egyéb kereskedelmi korlátokat bontották le a tagállamok, hanem az állami beavatkozás szinte minden formáját, úgy a világkereskedelemben is alapvetően a szabadkereskedelmi egyezményeken keresztül akarták szabályozni kapcsolatrendszerüket.

Az idők változását azonban jól jelezte már az éveken át előkészített EU-USA szabadkereskedelmi egyezmény – az úgynevezett [TTIP](#) – öt évvel ezelőtti kudarca, és a Kanada-EU szabadkereskedelmi egyezmény – az úgynevezett [CETA](#) – nyögvenyelős elfogadása. Az utóbbi fél évtized aztán sorozatban hozta azokat az ügyeket, amelyek jelezték a szabadkereskedelem biztonsági határait. A kínai Huawei rohamos térnyerésével kapcsolatos aggodalmak, a Facebook-kal szembeni megújuló adatvédelmi aggályok az Európai Unió eddig erénynek tartott nyitottságát egyre inkább sérülékenységgént mutatták meg.

Különösen érzékennyé vált ez a kérdés Donald Trump elnökké választásával. 2016-tól ugyanis az új amerikai adminisztráció az „America first” logikájából építkezve egy, a hagyományosnál sokkal inkább piacvédő politikát vezetett be, kihúzva ezzel a szőnyeget az európai szabadkereskedelmi politika alól. Az Európai Uniónak egyre nehezebb

helyzetben kellett választania: a számára eddig legmegbízhatóbb szabadkereskedelmi partner hirtelen korlátozni kezdte a piachoz való hozzáférést, miközben a potenciális fenyegetésként értelmezett másik nagyhatalom – Kína – váratlanul szabadkereskedelmi ajánlatokkal bombázza a magányossá vált európaiakat. 2017-ben a davosi világgazdasági fórumon a kínai elnök, Xi Jinping a szabadkereskedelem [bajnokaként](#) jelent meg.

Az eddig jobbára kereskedelempolitikai elméleti és gyakorlati vita a digitális gazdaság problémáival fokozatos gazdagodott biztonságpolitikai elemekkel. A digitális eszközök és eszközök által potenciális megszerezhető adatok, információk jelentősége mára mindennél élesebben vetette fel a nyitott gazdaság problémáit Európában. Míg a hagyományos, Amerika felé fennálló nyitottság eddig nem jelentett problémát, sőt nem is veszélyforrásként jelent meg az uniós döntéshozók horizontján, addig Kína előretörése, sőt előnye ezeken a területeken már védelmi reflexeket indított be. Az amerikai nyomás ellenére Kínával megkötött [beruházásvédelmi egyezmény](#) ugyanakkor jól mutatja, hogy az Európai Unió mindent megtesz annak érdekében, hogy a globális szabadkereskedelem eszméjét konkrét tettekkel is alátámassza.

A mostani vakcinaháború újabb fájdalmas leckével tanítja az uniós intézmények vezetőit a szabadkereskedelem megváltozott természetéről. Hiába kötött le ugyanis az Európai Bizottság előre elegendő számú vakcinát a gyártóknál, azok – illetve kormányaik – saját nemzeti piacukat részesítették előnyben. Mivel a gyártók között elenyésző számban találhatók Európai Unión belüli cégek – teljesen Európán belüli pedig a jelenleg termelők között egy sincs –, így az Unió alig rendelkezik piacvédelmi eszközökkel a lázongó tagállamok megnyugtatására.

A brit-svéd tulajdonú AstraZeneca késedelmes és csökkentett mennyiségű vakcinaszállítmányai miatti [botrány](#) minden eddiginél élesebben veti fel annak a kérdését, amit eddig a szabadkereskedelem révén válaszoltak meg. A mostani körülmények között az igazi biztonságot a saját ipari potenciál jelenti az Európai Unió számára. Ennek megteremtéséhez pedig újra kell gondolni az állami támogatások tilalmára épülő uniós versenypolitikát, és meg kell válaszolni azt a [kérdést](#), hogy fel tud-e, illetve fel akar-e az Európai Unió uniós szinten stratégiai kapacitásokat, és így stratégiai autonómiát építeni.

Az európai integráció válaszüthöz érkezett. Eddigi történelme során egy céljait támogató nemzetközi környezetet maga mögött tudva elsősorban azokra a kérdésekre válaszolására koncentrálhatott, amelyek belülről akadályozták céljai megvalósítását. A mostani helyzetben a kívülről érkező fenyegetésekre is hatásos válaszokat kell találnia. Ehhez új képességek kiépítésére is szükség van. Ahhoz azonban, hogy ebben az új helyzetben meg tudja-e állni helyét, nem kis mértékben attól függ, hogy a belső konfliktusait rendezni tudja-e.

2021.01.28.